

POMOGÁTS BÉLA

Költő Pannóniában

Takáts Gyula 95. születésnapjára

Takáts Gyula szelíd dombtetőn épült becehegyi házát a klasszikus tájak nyugalma lengi be. A költő nádfonató széken ül a nyitott teraszon, vagy a lankásan ereszkedő szőlőben dolgozik, előtte az egyik legszebb magyar panoráma. Tágasan kéklő láthatár, a Balaton fodros víztükre, jobbra a sejtelmes távolba hullámzó Keszthelyi-öböl, balra ápolt szőlőhegyek, a Badacsony, a Szent György-hegy, Szigliget. Takáts Gyula világa igazából mediterrán világ, amelynek szellemi láthatára Itáliáig és Hellászig ér.

Költészete tágas, megalapozott és átélt kultúráról tanúskodik, beléivódott a pannon táj művelődési öröksége, a latin auktorokat forgató művelt ősök hagyatéka csakúgy, mint a szülőföld irodalmának játékos kedélye, drámai sorshelyzeteket őrző történelmi tudata és komoly bölcelete. Takáts Gyula költészete mögött mindig ott van az a hagyomány, amelyet a költő Zrínyi Miklós, Berzsenyi Dániel, Kisfaludy Sándor vagy a Dunántúlon időző Csokonai Vitéz Mihály öröksége képvisel.

Lírájának nemes klasszicizmusa mindig küzdelemben születik, nem eleve birtokolt kegyelmi állapot következménye, hanem az élet felépített és kivívott rendje. Takáts Gyulának, kivált az utóbbi három évtizedben, újra meg újra meg kell küzdenie a mulandósággal és a betegséggel, szerettei és barátai halálával, azoknak az emberi és kulturális értékeknek a pusztulásával, amelyekhez olyan erősen ragaszkodik. A zaklató élmények és szorongató felismerések korábbi költészetének természetes harmóniavilága után egészen más intonációt hoztak ennek a három évtizednek a verseibe.

Egyik szép és jellegzetes versében a sümegi Maulbertsch-freskók „balatoni” fényeire hivatkozik: az ő verseit is ezek a pasztellszínekben pompázó, inkább meleg, mint égető fények öntik el. Nemcsak a Balaton vidéke mediterrán világosságát fedezi fel a barokk festményeken, hanem a somogyi és zalai tájban élő embe-
reket is: „*Ekként kicsit magyar remek / Sümeg falán ami ragyog. / Rideg kanász, menyecske és halász / így lettek szentek, angyalok*”. A dunántúli táj, a tájban élő és dolgozó ember, a történelmi és művészi hagyományok: mindez együtt van jelen Takáts Gyula verseiben.

Takáts Gyula nemcsak a természet megejtő csodáinak és derűs játékainak az énekese, hanem a dunántúli nép, a dunántúli magyar történelem és hagyomány költője is. Erdély magyar tradíciója mellett bizonyára ennek a hagyománynak volt nálunk leginkább kultúra- és lélekalakító szerepe. Takáts Gyula költészete, elbeszélő művészete és esszéírása igen hitelesen fejezi ki azt a szellemiséget, azt a lelki kultúrát, amelyet a pannóniai hagyomány hordoz.

Az élet épségéért és emberi rendjéért küzdő Takáts Gyula – a költői pálya kései szakaszán – végül is úgy tudta megőrizni és fenntartani költői klasszicizmusát, hogy mind teljesebben tárta fel ennek a klasszicizmusnak a „tisza forrásait” és történelmi, művelődéstörténeti, mondhatnám így is, szellemtörténeti hagyományait: a dunántúli magaskultúrát és néphagyományt. Nemcsak védelmet talált náluk, valódi szellemi értékeket is napvilágra hozott. Olyan szellemi értékeket, amelyek egyszerre magyarok és európaiak, és amelyek éppen azt igazolják, hogy a magyarság nemzeti kultúrájának kitüntetett helye van azon a virtuális térképen, amely az európai szellem tradícióit és értékeit jelöli meg.